

VOLBY JSOU VŽDYCKY LOTERIE

Co od předpokládaného ministra Petra Gazdíka očekávají školské odbory?

Mění se velení na ministerstvu školství. Co to bude znamenat pro zaměstnance, pro učitele, pro žáky? Jak vidí změnu školské odbory? O tom jsme hovořili s předsedou Českomoravského odborového svazu pracovníků školství FRANTIŠKEM DOBŠÍKEM.

Foto archiv ČMOS PS

Máte nějaké zkušenosti ze vzájemných jednání, které by ukazovaly na kvalitu budoucí spolupráce?

Jistě jsme spolu o řadě témat jednali, v některých jsme se shodovali, v jiných jsme měli rozdílné názory, tak to chodí. Přiznávám, že jsem si nedělal inventuru, abych si do jednoho sloupce psal společná stanoviska a do druhého stanoviska odlišná a abych zjišťoval, který sloupeček je delší. Nicméně znám pana Gazdíka jako komunikativního člověka, na což svým způsobem sázím. Vzájemnou spolupráci nám konečně přislíbil už před volbami, když jsme komunikovali ohledně předvolebních programů a formulací koaliční smlouvy. Věřím, že je připraven se se sociálními partnery bavit.

Na kterých z důležitých témat jste se shodli a kde jste společný názor nenašli?

Měli jsme výrazně jiný pohled například na spojování Národního ústavu pro vzdělávání a Národního institutu pro další vzdělávání do současného Národního pedagogického institutu, což byla změna, ve které P. Gazdík ministra Plagu podpořil. Je příliš brzo ještě hodnotit, jestli NPI zvládne všechny úkoly, které předtím měly rozděleny předchozí instituce. Naopak jsme se shodovali například na potřebě novelizace zákona o pedagogických pracovnících a na zapracování do jeho textu i tabulky procentuálního vyjádření platů pedagogů v jednotlivých tarifních třídách a stupních. Prosazoval tak zařizování platů pedagogů k průměrnému platu ve státu, souhlasili jsme s tím, že je možné touto cestou zatraktivnit pedagogickou profesi a motivovat učitele a vychovatele, aby v ní setrvali a další aby přicházeli.

Co byste chtěl, aby budoucí ministr P. Gazdík vzešlý ze současné opozice do systému školství vnesl nového?

V tom bychom mohli vyjít z koaliční smlouvy a slibů, které obsahuje. Ještě je ale nutné počkat, které z nich se promítanou i do vládního prohlášení. Pokud se i v tomto dokumentu objeví konkrétní závazek, máme zkušenost, že bývá v průběhu volebního období obvykle naplněn. Naopak pokud je závazek definován vágně, bývá možná rozpracován, ale málokdy skutečně splněn. Dosavadní koaliční smlouva podle mého neobsahuje nic, co by mělo zaměstnance poškodit. ▶

Při posledním rozhovoru na začátku školního roku jste řekl: „Budeme podporovat řešení nejlepší pro školství. A to je, aby rezort dostal politik (a aspoň trochu odborník) z nejsilnější strany, kde se dá čekat i silná pozice ve vládě.“ V současnosti představil budoucí premiér Petr Fiala jako nového ministra školství Petra Gazdíka ze STAN. Vaše naděje, že bude ministr z nejsilnější strany, se tedy nenaplnila.

Volby jsou vždycky loterie. Tenhle cíl se nepodařilo naplnit. Výsledkem je, že budeme mít ministra školství z druhé nejsilnější strany.

Naplnuje alespoň vaši představu „trochu odborníka“?

Je tak vnímán. Přichází ze školského prostředí, má zkušenosti jako krajský radní pro školství Zlínského kraje, pracoval ve školském výboru Sněmovny... Dá se tedy předpokládat, že se bude ve školské pro-

blematice dobře orientovat, říká se, že velmi dobře komunikoval s dosavadním ministrem školství Robertem Plagou. Nakolik je to opravdu odborník s velkým O, to ukáže teprve čas.

Podstatné podle vašich slov bylo, aby měl ve vládě silnou pozici. Dá se to v současné konstelaci očekávat, když je členem strany dominující v té slabší koalici Pirátů se STAN?

Opravdu bych si přál, aby ve vládě silnou pozici měl. Uvidíme, jak se mu bude dařit vnášet do vlády témata pro školství důležitá, budeme sledovat, jak se změní týmy na ministerstvu školství a na ministerstvu financí, které o ekonomice rezortu vyjednávají. Jsme připraveni podporovat veškeré jeho kroky, které budou ve prospěch zaměstnanců. Ve volebních programech se téma školství objevovalo, v koaliční smlouvě bylo spíše schováno, ale podporu vzdělávacímu sektoru jsme v ní přece jenom našli.

► **Nově by vládnoucí koalice chtěla například směřovat výdaje do školství k průměru zemí OECD, tedy alespoň k 5,2 % HDP. Je to dostatečný závazek?**

Podle posledních zveřejněných dat by mělo být školství zhruba na 4 procentech... Posunout tento rozpočet za toto volební období nad 5 procent by bylo dobré, znamenalo by to desítky miliard korun ročně navíc. Nakolik to myslí vážně, to uvidíme zanedlouho, nová koalice chce rekonstruovat státní rozpočet připravený dosavadní vládou. Počkejme si tedy na březen, kdy by snad už měl být rozpočet na rok 2022 po očekávaném provizoriu znám, a ve střednědobých výhledech by mělo být zřejmé, jestli svůj závazek pro školství myslí vládní koalice vážně.

Nová vláda se taky hlásí k trendu odstraňování nerovností ve vzdělávání. Co se pod tím podle vás skrývá?

Myslím, že jedním z hlavních bodů tohoto závazku je vytvořit systém, díky kterému by se do každé školy dostal školní psycholog nebo školní speciální pedagog. Na tom se začalo pracovat už nyní (podrobněji viz *Téma týdne, pozn. red.*). Závazek vychází ze Strategie 2030+, kterou připravila odcházející vláda, ale na které byla shoda v podstatě průřezově téměř všemi politickými stranami. To není materiál, který by někdo z přicházející koalice pěti stran výrazně kritizoval. A právě otázce nerovností ve vzdělávání je v tomto dokumentu věnováno hodně prostoru. Ovšem stojí zato poznamenat, že to není nový problém, o odstraňování nerovností ve vzdělávání se mluví už víc než 15 let. A není to problém osamocený – souvisí s ním otázka financování i otázka personálního zajištění. Školám ve vyloučených lokalitách by opravdu pomohlo, kdyby měly více psychologů a speciálních pedagogů. Řešení tohoto problému je třeba plánovat i v souvislosti s počtem absolventů příslušných studijních oborů vysokých škol. Hledat řešení převážně prostřednic-

tvím neziskových organizací není vhodná cesta.

Nová koalice tvrdí, že udrží platy minimálně na úrovni 130 procent průměrné mzdy... Je to s ohledem na ekonomickou situaci ve státu realistický cíl?

Asi je třeba poznamenat, že zmiňovaných 130 procent zdaleka všichni učitelé nedosahují. Dobře, učitelé v základních a středních školách, kteří jsou zařazeni do 12. tarifní třídy se na tuto úroveň dostávají. Nesmíme ale zapomínat na pedagogy například v mateřských školách, kteří také mají vysokoškolské vzdělání, ale stále jsou zařazováni (tedy většinou zařazováni) do nižších tarifních tříd.

Z hlediska celkových čísel – po poslední prognóze, kterou jsme dostali od ministerstva financí, se křivka vývoje platů od hranice 130 procent spíše vzdaluje. Chceme o tom jednat, máme příslib setkání s ekonomy ministerstva školství, jsme připraveni novému ministru školství představit svoji představu budoucího vývoje. A protože reálný příjem ve školství zase drobně klesá, pokusíme se domluvit, jak dál. Třeba bude možné opřít se o příslib růstu rozpočtu školství na již zmiňovaných 5,2 procenta HDP. Je otázka, jestli nová koalice bude brát školství jako investici, nebo pouze jako výdaje, jako spotřebu, kterou je možné řešit v rámci rámce.

Stará koalice slibovala státním zaměstnancům plošné zvýšení platů o 1400 korun, pedagogové na tom měli být lépe. Vy jste navrhovali víc...

K tomu jsme vedli nejen my řadu jednání. Na začátku jsme se shodli s ministrem školství, že by pedagogové měli dostat plošně 3000 korun. Jenže pak probíhala další jednání a z nich vyplynulo oněch 1400 korun pro veřejný sektor a místo navýšení o 5 procent pro školství (tento návrh jsme podporovali) se podařilo ministru Plagovi posadit pouze 3,5 procenta

objemu finančních prostředků. To by znamenalo pro pracovníky školství zhruba 1600 až 1700 korun. I to jsme chápali jako inflační příplatek, který by šel mimo slibované zvyšování platů – a to jsme ještě netušili, jak rychle míra inflace poroste. Po jednání vlády počátkem listopadu pan ministr Plaga na náš popud svolal školskou tripartitu, na které jsme ho upozornili, že s tímto řešením nesouhlasíme. Jestliže ve veřejném sektoru by měli mít pracovníci tarif o 1000 korun vyšší a 400 korun by mělo jít do nadtarifních složek platu, pak lidé ve školství v nižších tarifních stupních by se na to v případě navýšení objemu financí na platy o 3 procenta do tarifu nedostali. Spočítali jsme, že na to je potřeba nejméně 4,5 procenta. Ministr ale trval na svém, i když jsme upozorňovali, že toto řešení vzbudí mezi pracovníky nevoli. Ted počkejme, co s nově přijatým vládním nařízením udělá nová vláda, jestli ho nezruší. Uvidíme.

Vládní nařízení je podle vás tedy špatné, ale v případě jeho zrušení by nebylo žádné zvyšování platů...

Je to složité. Už je téměř jasné, že budeme žít tři měsíce v rozpočtovém provizoriu, což bude podle našich informací znamenat, že nebudou vyplácena žádná osobní ohodnocení, žádné nenárokové složky platu. Navzdory tomu, že nedostatek finančních prostředků nemá být důvodem pro odebrání osobního příplatku. Na druhé straně – spousta pracovníků žádné osobní ohodnocení stejně nemá a nenároky dostávají formou mimořádných odměn, což není správné řešení. Pořád ale ještě vidíme prostor pro vyjednávání. Jsme na ně připraveni.

Jak odhadujete dlouhodobější vývoj platů ve školství?

Rád bych věřil příslibu dosažení 130 procent průměrného platu ve státu. K tomu poznámka – když se mluví o přidávání, zmiňují se obvykle pedagogové, učitelé.

Výběr z odborového dokumentu *České školství – co chceme*

Řízení školství

Požadovat od politických stran, které směřují k vytvoření vládní koalice, potvrzení, že důsledně naplní své sliby, pokud jde o vzdělávání, a promítnou je do vládního prohlášení formou přehledných, konkrétních, časově uspořádaných a kontrolovatelných opatření, jak stanovené cíle zabezpečit. Obnovit plnohodnotný sociální dialog v podobě tzv. školské tripartity". Ze strany MŠMT důsledně respektovat zákonná oprávnění odborové organizace jako sociálního partnera při přípravě a realizaci zásadních opatření ve školství.

Financování školství

V souladu s doporučením OECD zvyšovat výdaje na vzdělávání na úroveň vyspělých států EU tak, aby v reálném

a dohledném časovém horizontu činily nejméně 6 % HDP. V rozpočtu školství zajistit, aby organizační, legislativní a další změny ve vzdělávací soustavě byly finančně zabezpečeny. Zajistit dostatek finančních prostředků na ostatní neinvestiční výdaje (ONIV). Zajistit dostatečný počet nepedagogických pracovníků pro efektivní fungování škol.

Materiální a personální podmínky

Rozpočtově zajistit platové nárůsty umožňující zvyšování platů pedagogických pracovníků jak ve vztahu k celostátní průměrné mzdě, tak ve vztahu k průměrnému platu vysokoškolsky vzdělaných osob, a zvyšování platové úrovně nepedagogických zaměstnanců minimálně podle tempa nárůstu mezd v národním hospodářství. Postupně

napravit deformace v systému platových tarifů pedagogických pracovníků. Úpravy platového systému pro pedagogické pracovníky provádět tak, aby nebyl snižován současný podíl nárokových složek na průměrném platu.

Legislativa

Přípravu nových právních předpisů a jejich změny provádět na základě odborných analýz, připravovat je transparentněji, využívat profesních zkušeností pedagogických pracovníků. Připravit novelizaci vyhlášky, kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení. Provést potřebné legislativní kroky ke snížení hlukové zátěže a hlasové zátěže pedagogických pracovníků ve školách a školských zařízeních.

Vojtěch Vlk / Shutterstock

premiéra Andreje Babiše, který se o naplnění vládního prohlášení zasadil.

Významným bodem Plagovy doby byly i revize RVP. Tzv. malá revize ICT byla ale dost kritizována...

I naše sekce základního školství dala svůj nesouhlas najevo. Bylo to vnímáno jako hodně násilný postup, jeho prosazování s sebou neslo řadu chyb. V současné době se jedná o velkých revizích, upozorňuji kolegy, že je velmi důležité, aby se zúčastňovali připravených seminářů a prezentovali na nich svůj odborný pohled na věc. Uvidíme, jak se tohoto úkolu Národní pedagogický institut zhostí.

Je podle vás dobře připravena?

Je dobře, že se nad ní vede debata. Uvidíme ale, jaký bude její výsledek. Chceme, aby zejména představitelé našich profesních sekcí k tomu mohli říci své, my jim k tomu z pozice vedení odborů budeme „krýt záda“.

V posledních týdnech jsme byli svědky nesouladu mezi ministrem školství Plagou a ministrem zdravotnictví Vojtěchem, když se nemohli domluvit na testování ve školách. Co vy si o tomto problému myslíte? Zvládla dosavadní vláda covidovou situaci ve školách?

Je škoda, že se neprojevoval tak bojovně i v předchozích měsících, v předchozím roce, bylo by fajn, kdyby podobnou podporu cítily školy i dřív. Teď měl ale pravdu, ministerstvo zdravotnictví situaci nezvládalo, školy neměly dostatek informací a neměly je včas a myslím si, že to tentokrát ministerstvu školství nelze dávat za vinu. Že to bylo hlavně proto, že s rozhodnutími přicházelo ministerstvo zdravotnictví pozdě a školy pak na jejich realizaci měly velmi málo času. Podle mého kritika ze strany ministra Plagy byla namíště.

Po nástupu nového ministra školství P. Gazdika by podle dostupných informací měl R. Plaga zůstat na ministerstvu školství jako náměstek pro vysoké školství. Je to podle vás dobře?

Zejména to odpovídá služebnímu zákonu. A pokud nový ministr školství toto řešení přijme, rozhodně není určitá kontinuita na škodu.

A jak se odbory připravují na další čtyři roky, kdy bude vládnout koalice, která se prezentuje spíše pravice? Jaký máte na tuto dobu plán?

Vycházíme z programu odborového svazu a materiálu „České školství, co chceme“. Aktualizujeme zásobník našich požadavků a podnětů, ať už profesního, nebo pracovní právního charakteru. Východisko vidím v obnovení legislativního procesu novely zákona o pedagogických pracovnících. Návrh novely byl široce diskutován, neprošel Sněmovnou jen díky obstrukcím. Schválená novela otevře související právní normy, které mohou vést ke zlepšení pracovních podmínek ve školství.

Ve školství je ale řada dalších profesí, nepedagogové. Vazba na průměrný plat ve státní je dobré pojetí, dobré východisko pro další vyjednávání.

Takže vazba na průměrný plat ve státní bude zásadní odborovou strategií pro další roky?

Ano. Víím, že jsme kritizováni, že se nesnažíme vztáhnout učitelský plat k průměrnému platu vysokoškoláků. Jenže je třeba si uvědomit, že i mezi pedagogy je řada pracovníků, kteří nemají vysokoškolské vzdělání. Chceme zlepšit odměňování všech pedagogů, všech pracovníků ve školství. Vazba na průměrný plat ve státu proto má svoji logiku a vytváří to prostor pro nastavení určité škály, rozvrstvení i uvnitř systému, uvnitř rezortu školství.

Očekáváte nové projednávání zákona o pedagogických pracovnících s „procentuální“ platovou tabulkou? Zákon obsahoval ještě jednu výraznou změnu, a to větší otevření škol vysokoškolákům bez pedagogického vzdělání, respektování nekvalifikovanosti...

Průměrný plat v ČR oproti předpokladům a navzdory složité situaci stále roste, předpokládám tedy, že i o tarifní tabulce pro pedagogické pracovníky se bude ještě jednat. Co se týká druhého tématu, musíme se domluvit na tom, zda je stále třeba do škol tuto novinku zavádět. Přece jen – zlepšení úrovně odměňování pro učitele už nyní přineslo větší zájem o pedagogické obory vysokých škol, za katedry se dokonce vracejí i kolegové, kteří šli v předchozích letech za lepším platem do jiných rezortů. Data, která pocházejí ze staršího průzkumu a která ukazují na nezbytnost doplnění učitelských sborů, se v průběhu doby změnila. Stálo by za to zeptat se znovu ve školách, kolik učitelů a v jakých aprobacích skutečně schází. Větším problémem by mohlo být věkové rozložení v učitelských sborech. Bylo by dobré soustředit se na generační obměnu.

Konečně už dnes mohou ve školách pracovat vysokoškoláci bez pedagogického vzdělání, pouze ředitelé musí intenzivně hledat na jejich místo pedagoga. Navr-

hovaná změna tedy není tak razantní a nezbytná, aby se na ní muselo trvat. Neměla by být překážkou k tomu, že by se o zákonu o pedagogických pracovnících s procentuální tarifní tabulkou nemohlo znovu jednat. V rámci odborů jsme se sice dohodli na tom, že téma kvalifikovanosti pedagogů pro nás nebude blokační překážkou, názor ale nebyl jednoznačný.

Ministr Robert Plaga končí a měl by se vrátit na místo náměstka ministra pro vysoké školství. Jak hodnotíte dobu jeho fungování v roli šéfa rezortu?

Tu dobu je těžké hodnotit v jedné větě. Když nastupoval do funkce, podařilo se dosáhnout velmi dobré komunikace. Pak jsme se ale neshodli v otázce nastavování tarifů, přestal s námi komunikovat, několikrát jsme si na něho dokonce stěžovali u premiéra, byli jsme jako sociální partneři odsouvaní na vedlejší kolej. I tak jsme řadu otázek vyřešili jinou cestou, bylo to ale složitější. Na jedné z posledních školských tripartit jsme se dohodli na tom, že za tuto dobou uděláme tlustou čáru, protože v covidové době je potřebné se domluvat.

Je třeba vidět skutečnost, že se ministr Plaga přes různé peripetie udržel ve funkci celé čtyři roky a že ho v některých momentech podpořily školské asociace a odborná veřejnost. Nechci ho z našeho pohledu známkovat, kdybych ale musel, jednička by to určitě nebyla.

Jaký byl z vašeho pohledu jeho přínos a co byste hodnotil jako chyby?

Přínosem podle nás je, že se jeho týmu podařilo vytvořit Strategii 2030+. Školství už zase takový koncepční dokument potřebovalo. Pokud i nastupující garnitura přijme tento materiál a jeho myšlenky jako východisko pro další práci a rozvoj školství, pak mu to bude možné přičíst k dobru. A co se chyb týká, s ohledem na už zmíněnou černou čáru se k nim vracet nechci.

Nezmínil jste růst platů zejména pedagogů...

To vnímám jako úspěch celé vlády, ministryně financí Aleny Schillerové a zejména